

HELEN

EN TIDNING FÖR HELENS KUNDER

4/2018

20

**VAR STÅR
ELBILEN I DAG?**

24

ELVÄRME:
**AUTOMATION
MINSKAR
FÖRBRUKNINGEN**

5
tips
SMART
TEXTILVÅRD

Tsufo

PÅ ALLAS
LÄPPAR

RIKU RANTALA:

**VI MÅSTE
ÄTA MINDRE
16 KÖTT**

HELEN AB

Elhuset, Kampgränden 2,
00090 Helen
helen.fi

ELKUNDER

Avtals- och räkningsärenden
må-fre 8-18

09 617 8080

asiakaspalvelu@helen.fi

helen.fi/ota-yhteytta

Avgiftsfria elektroniska tjänster helen.fi

FJÄRRVÄRMEKUNDER

må-fre 8-16

Anslutning till fjärrvärme

09 617 8013

kaukolampoliittymat@helen.fi

Avtalsändringar och rådgivning

09 617 8014 kaukolampo@helen.fi

Fakturerings, mätarställningar och
förfrågningar om förbrukningen

09 617 8001

Kontroll av fjärrvärme-
utrustning och rådgivning

09 617 8012

FJÄRRKYLA

må-fre 8-16

Försäljning och avtalsärenden

09 617 8015

kaukojaahdytys@helen.fi

ENERGITORGET OCH RÅDGIVNINGSTJÄNSTER

Elhuset, 3 vån.

må-fre 8-16

Energitorget: Gruppbokningar,
råd om uppvärmning, nya
ellösningar, hur du håller koll
på förbrukningen och hur du
väljer, använder och sköter
apparaterna i hemmet.

energiatori@helen.fi

FELANMÄLAN

Störningar i eldistributionen

08001 80808

Störningar i fjärrvärme

08001 60602

Information om störningar i
eldistributionen i realtid helen.fi

SAMTALSPRIS

För samtal debiteras lokalnätsavgift
eller mobilnätsavgift

LEDARE

KLIMATET KRÄVER INSATSER

I det grå höstvädret går tankarna tillbaka till sommaren, solskenet och den ljuvliga värmen. Själv njuter jag av sol och värme, men vädret hade också sina avigsidor: det blev hett inomhus, skörden blev lidande, blå-grönalgerna frodades och skogsbränder hotade.

Den rekordvarma sommaren gjorde klimatförändringen till ett hett ämne i pressen och i diskussioner kring kaffebordet. Och väl är det, eftersom klimatförändringen är ett av vår tids största samhällsproblem, som inte får hamna i skymundan för andra mindre viktiga saker.

Energiproduktionen orsakar största delen av de globala koldioxidutsläppen, och därför har vi på energibolagen ett stort ansvar i kampen mot klimatförändringen. Vi måste minska koldioxidutsläppen så mycket som möjligt och så fort som möjligt.

Det är glädjande att märka att ni, bästa läsare, och Helens övriga intressegrupper är av samma åsikt. Vi frågade nyligen våra intressegrupper hur vi skulle kunna agera på ett ännu mer hållbart sätt. Enligt undersökningen anser också ni att användningen av fossila bränslen och utsläppen från dem måste minska och att den utsläppssnåla produktionen måste byggas ut. Det som ansågs viktigast var ändå leveranssäkerheten och försörjningsberedskapen i fråga om energi – att allt fungerar i alla situationer.

På basis av intressegruppsundersökningen är det lätt att konstatera att Helen är på väg åt rätt håll, men att fler reella insatser behövs. Bland de senaste insatserna kan nämnas Sundholmens pelletsvärmeanläggning och Esplanadens värmepumpsanläggning, som båda togs i drift i år. Anläggningarna ersätter stenkol, minskar koldioxidutsläppen och säkerställer uppvärmningen av hemmen under kalla vinterdagar.

Men det här är ännu inte nog. Vi på Helen utreder aktivt och energiskt olika alternativ, eftersom Helen under de närmaste tio åren kommer att investera omkring en halv miljard i utsläppssnål energi. Vi behöver insatser av stora mått.

**”Vi måste minska
koldioxidutsläppen
så fort som möjligt.”**

PIRJO JANTUNEN
FÖRETAGSANSVARSCHEF,
HELEN AB

8

KAFFE, TACK

För finländarna sitter det alltid bra med en kopp kaffe. Vid sidan om de stora märkena blir kaffe från små rosterier allt populärare.

HELEN
TWITTRAR

"Kan elanvändare påverka klimatförändringen?
#Ympäristösähkö är ett val för miljön."

20

ELVÄRMEKUNDENS VÄN

Hemautomation ger inte bara komfort utan sänker också elräkningen.

24

MÅNGA NYA BILAR ÄR ELBILAR

Antalet laddstationer ökar kraftigt under de närmaste åren.

19

TRYGGT PÅ HANAHOLMEN

Vid elarbeten på kraftverket måste man vara noggrann.

Det viktigaste vid strykning är att strykjärnet är rent.

LÄS MER I HJÄLP I VARDAGEN PÅ S. 7

HELEN-TIDNING

4041-0619
Painotuote

Utgivare: Helen Ab,
(Kampgränden 2, Helsingfors),
00090 HELEN
tfn 09 6171, helen.fi
Chefredaktör: Seija Uusitalo

Tidningen Helen är en kundförmån. Om du inte önskar tidningen, skicka meddelande till: asiakaslehdet@helen.fi

Adressändringar Kundtjänst
09 617 8080, helen.fi

Redaktionsråd: Marja Einesalo,
Mari Eskelinen, Sanna Jääskeläinen,
Tuomas Ojanperä, Marko Riipinen,
Rauno Tolonen, Petri Vihavainen

Repro: Aste Helsinki Oy
Tryckeri: PunaMusta 2018

Redaktion: Otavamedia Oy OMA,
producent Kati Särkelä,
mediakoordinator Salla Salokanto,
AD Petra Antila, Omslagsbild:
Roope Permanto

Helen Ab:s och Helen Elnät
Ab:s kundtidning utkommer
fyra gånger per år.

Helen utkommer nästa gång
i februari 2019.

ISSN 1455-9528

Du hittar Helen på sociala
medier: @energiahelen

På internet hittar du oss
också på helen.fi och
helensahkoverkko.fi

HELEN

BILD: SAMPO KORHONEN

TALKO VID RUTIÄN

HELEN ORDNADE EN TALKOEFTERMIDDAG vid Rutian för sin personal för att hjälpa den ytterst utrotningshotade havsöringen. Vid evenemanget iståndsatte man öringarnas lekplats, skyddade bäckfåran mot strömningserosion och städade upp i omgivningen.

Havsöringen är klassad som lika hotad som saimenvikaren och löper stor risk att försvinna från Finlands natur.

”Det finns många sätt att underlätta för fiskarna att vandra och föröka sig och det kan göras på många nivåer. Som bäst utreder Helen hur man ska kunna möjliggöra fiskvandring i Abborfors, och staden utreder i sin tur hur man ska kunna

göra Gammelstadsforsens östra gren lägre och förbättra förutsättningarna för fiskvandring upp i fors”, berättar direktör Maiju Westergren på Helen.

Arbetet fortsatte i en talko som arrangerades av Helsingin Perhokalastajat ry och var öppen för alla. Helsingin Perhokalastajats arbete för havsöringarna har redan gett resultat. De första havsöringarna som fötts i ån lekte i åns strömmoråden hösten 2017. I år hittade man i forsarna och strömmoråden i ån stora mängder yngel som kläckts efter fjolhöstens lek. Projektet genomförs i nära samarbete med Vårdföreningen för strömvatten och Helsingfors stad.

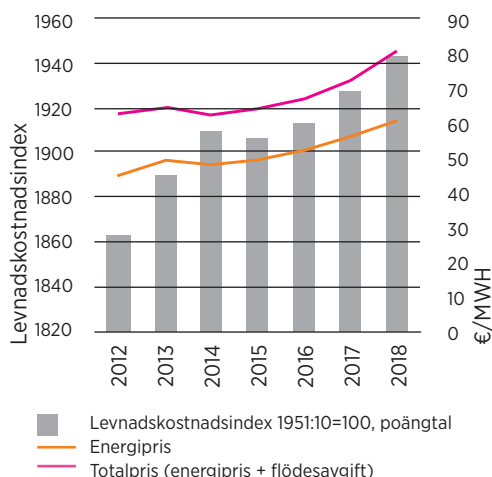
FJÄRRVÄRMEN I HELSINGFORS ÄR FÖRMÄNLIG

Fjärrvärmepriset har under den senaste tiden påverkats av förändringar i priset på energikällor, el och utsläppsrätter samt av förändringar i beskattningen. Den reella prishöjningen på Helens fjärrvärme har ändå varit måttfull, och i förhållande till levnadskostnadsindex har priset rentav sjunkit.

Priset på fjärrvärme i Helsingfors ligger fortfarande på medelnivå jämfört med prisnivån i Finlands övriga fjärrvärmenät.

Vi här på Helen gör vårt bästa för att våra kunder alltid ska ha tillgång till fjärrvärme som producerats på marknadens hållbaraste sätt och prissatts på en konkurrenskraftig nivå.

MEDELPRISUTVECKLINGEN FÖR FJÄRRVÄRME (€/MWH, INKL. MOMS)

Delta i
tävlingen
och vinn!

Leta upp det rätta svaret på frågan nedan i den här tidningen och vinn!

OBH Nordica Supreme-vakuumpackaren är lättanvänd, effektiv och snygg. Vakuumsystemet bevarar maten fräsch upp till fem gånger längre än med traditionella förvaringssätt. Att marinera fisk och kött tar bara några minuter.

De medföljande påsarna kan användas på nytt och lämpar sig också för sous vide-matlagning. Vi lottar ut tre priser.

Hur många solpaneler finns det på Söderviks solkraftverks nya solvägg?

- a) 56
- b) 79
- c) 84

Delta i tävlingen före 10.1.2019 på adressen helen.fi/lukijakilpailu. Du kan också skriva ditt svar på ett vykort och posta det till Helen, tidningen Helen, 00090 HELEN. Kom ihåg att skriva dina kontaktuppgifter, din adress och ditt kundnummer på kortet.

VI GRATULERAR VINNAREN

Vinnaren i läsartävlingen i Helen 3/2018 har dragits. Torskåpet LG Styler som också fräschar upp kläderna gick till Kristian Helin i Helsingfors.

SPARA ENERGI OCH KOSTNADER

Helen erbjuder en ny tjänstehelhet för bostadsbolag. I tjänsten ingår byte av fjärrvärmecentralen, service och reparationer av anläggningen samt optimering av byggnadens inomhusklimat. Tjänsten fokuserar på att förbättra byggnadens energieffektivitet och därmed spara på värmekostnaderna.

HÅLLBAR SKÖNHET

Kraftledningen utanför Tölö mellan elstationerna på Sundholmen och i Mejlans förnyades 2003. Då ville man ha en ny och stilig look på ledningsstolparna på grund av det centrala och synliga läget. De traditionella fackverksstolparna ersattes av en ny stolpmodell som är en representant för sin tidsperiod men ändå passar in i dagens stadslandskap.

De cirka 60 meter höga designstolparna fick namnet Anttis fotsteg efter sin upphovsman, professor **Antti Nurmesniemi**. Stolparna är festupplysta från självständighetsdagen ända tills ljusfestivalen Lux Helsinki avslutas i januari.

Kraftledningen mellan Sundholmen och Mejlans är dragen som luftledning, eftersom sådana har mångdubbel överföringskapacitet jämfört med jordkabel. Luftledningar är också förmånligare än jordkabel.

*Stolparna är
belysta under
julsäsongen.*

Kära Helena, jag har redan länge undrat över hur färgen "elektrisk blå" har fått sitt namn? Är elektriciteten faktiskt blå till färgen?

"Betty Blue"

SVAR: Tack för din härliga fråga, "Betty Blue". Elektriciteten är ju ett verkligt livselixir. Utan den skulle nästan ingenting fungera. Elektriciteten berikar och förjuvar vårt liv på så många olika sätt. Den hjälper oss att hålla kontakt med våra nära och kära, även om de befinner sig på andra sidan jordklotet. Det är ingen slump att en brud ska bära något nytt, något gammalt, något lånat och något blått. Jovisst, elektriciteten är blå till färgen och blått är kärlekens färg!

Bästa Helena, min tonåriga son är en ivrig Fortnite-spelare. Jag är orolig för hur han ska orka och för att vår elräkning ska skjuta i höjden när han spelar så mycket. Borde jag begränsa hans spelande?

"Janatuinen"

SVAR: Bästa "Janatuinen", till att börja med ska det sägas att er sons spelande inte har någon nämnvärd inverkan på elräkningen. Det viktigaste är att komma ihåg att stänga av spelutrustningen när man inte spelar, så att det inte går energi i onödan. Och självklart ska man inte spela för mycket, ungdomar behöver sömn och vila och också andra impulser. Förresten, spelar er son under signaturen "Zanatuinen"? I så fall ber jag att få gratulera, er son är en överlägset skicklig spelare. Själv spelar jag under signaturen "Sunny" och har aldrig haft en chans mot honom. Så här kommer hälsningar till honom från en beundrare!

Energi för cykelturen

Helen har gett stadsborna en kostnadsfri laddstation vid Skatuddskajen i Helsingfors. Laddstationen för elcyklar fungerar med hjälp av solpaneler och ett ellager. Laddstationen finns nära Allas Sea Pool, bredvid Flying Cinema.

Maijas elcykel laddas på väg till jobbet.

ROOPE PERMANTO

VI FRÅGADE KUNDERNA

Helen fick positiv respons i en kundenkät som gjordes i höstas.

- 85 % av svarspersonerna var nöjda med elförsäljningen. Enligt svarspersonerna har Helen lyckats bäst med att vara föregångare i miljöfrågor och med att vara öppet och schyst mot kunden (2/3 instämmer).
- 81 % är nöjda med Helens fjärrvärmes-tjänster. 85 % instämmer antingen helt eller delvis i att fjärrvärme är det pålitligaste och förmånligaste uppvärmningssättet.

- I fråga om imagen får Helens pålitlighet och hållbarhet det bästa betyget. Drygt 90 % anser att Helen är pålitligare och hållbarare jämfört med andra energibolag.

Totalt inkom 1 968 svar.
Vi tackar alla som deltog!

Bland alla som svarade lottade vi ut tre kryssningspresentkort. Grattis till Juha i Nurmo, Henri i Helsingfors och Markku i Tavastehus!

BOSTADSBOLAGEN FALLER MELLAN STOLARNA I FRÅGA OM SOLKRAFT

Många aktieägare i flerbostadshus är intresserade av att börja producera solkraft. I fråga om småskalig produktion är enskilda boende i flerbostadshus emellertid inte likställda med personer som bor i enfamiljshus.

Med den nuvarande modellen krävs det omfattande elarbeten i fastigheten för att det ska vara ekonomiskt motiverat att utnyttja solkraft i bostadsbolag. Genom en lagändring skulle det dock gå att ge boende i bostadsbolag möjlighet till småskalig produktion med de smarta elmätare som redan finns. Aktieägarna skulle få en kalkylmässig gottgörelse för solkraftsproduktionen och den boen-

de skulle få full nytta av den småskaliga produktionen i form av lägre kostnader för energi, överföring och elskatt.

I Helsingfors och Uleåborg pågår som bäst ett projekt där man testar kalkylmässig fördelning av solkraften i ett fastighetsnät. Bakom projektet står Aalto-universitetet och Villmanstrands tekniska universitet.

Försöket ingår i projektet FinSolar, som utreder motivationsfaktorer och hinder för ibruktagande av solenergi bland boende i enfamiljshus och bostadsbolag, samt nya lösningar. Helen Elnät är en av projektfinansiärerna.

Mer information om FinSolar-projektet:
finsolar.net

FOTO SIRPA LEVONPERÄ

KLIMATENTUSIASM VÄCKS MED HJÄLP AV SPEL

Upplevelsespelet My2050 är ett nytt och entusiasmerande sätt för unga att lära sig mer om klimatförändringen och hur den förändrar framtiden. I mobilspelet som utspelar sig i Helsingfors och Esbo beger man sig ut på äventyr i verklig stadsmiljö för att lösa uppgifter som gömts där. Helen är spelets samarbetspartner och välkomnar alla intresserade att vara med och spela!

Läs mer på www.my2050.fi

*De högsta
toppeffekterna
i Helsingfors 2018*

Sommarens högsta

635 MW

3.8 dygnsmedeltemperatur
+25,1 °C

Vinterns högsta

762 MW

27.2 dygnsmedeltemperatur
-16,5 °C.

LÅNA MÄTARE PÅ BIBLIOTEKET!

Helen har donerat sammanlagt 72 mätare till biblioteken i Helsingfors för utlåning till stadsborna. Mätarna mäter förhållandena i hemmet. Redan i flera års tid har man kunnat låna elförbrukningsmätare på biblioteken, och nu kompletterades mätaruppsättningen med fukt-, decibel-, ytemperatur- och radonmätare samt regelsökare.

HJÄLP
I VARDAGEN

ISTOCK

TA VÄL HAND OM DEM

1. Tvätt- och skötselråden berättar hur textilier ska behandlas för att de ska bevara färg och form, alltså hålla så länge som möjligt. Köp hållbara kläder av god kvalitet. Förvara inte smutsig tvätt för länge och ta bort fläckar genast.
Kör alltid fulla tvättmaskiner och dosera tvättmedlet rätt. Välj förtvätt bara om det finns särskilt behov. Tvättvanorna har betydelse för miljöbelastningen.

2. Moderna torktumlare är energisnåla. Den enda torkmetod som inte ökar bostadens energiförbrukning är att lufttorka tvätten utomhus eller på en ouppvärmad vind. När tvätten torkas inomhus behövs det mer uppvärmningsenergi.
Torktumlarens energiförbrukning är beroende av hur rena luddfiltret, kondensatorn och värmeväxlaren är. Luddfiltret ska rengöras efter varje användning och kondensatorn/värmeväxlaren flera gånger per år.

3. Vid strykning är det viktigt att strykjärnet är bra och rent. Rengöringsråd finns i strykjärnets bruksanvisning, som därför är bra att spara.

Man kommer undan med mindre strykning om man sträcker kläderna och hänger upp dem omsorgsfullt efter tvätten. Textilier som får bli blanka, så som borddukar och örngott, kan strykas från rätsidan. Övriga textilier är det bäst att stryka på avigsidan.

Strykning och mangling minskar mängden textildamm. En mangel är särskilt lämplig för stora textilier så som lakan. Textilier som fuktats inför manglingen ska få torka ordentligt innan man lägger dem i skåpet.

KÄLLOR BL.A.: MARTHORNA

HELEN

7

Mörkrostat
kaffe rostar i
11-14 minuter.

ETT KAFFE- ÄLSKANDE FOLK

Finländarna dricker mest kaffe i världen. Vi dricker kaffe inte bara hemma och på jobbet utan allt oftare också på kafé, och intresset för kaffets ursprung växer.

Text Jenni Uusilehto | Foto Roope Permanto och iStock

Morgonkaffe, torgkaffe, eftermiddagskaffe, utflyktskaffe, kaffe med bulle och kaffe med tårta. Till fest och vardag, i glädje och sorg dricker finländarna kaffe. "Vill ni ha kaffe", frågar vi när vi får besök – om inte kaffebryggaren redan är påslagen. Över en kopp kaffe småpratar vi, löser problem, filosoferar och tar en paus. Det finns inte många länder i världen där kaffepauser på jobbet är inskrivna i lag.

Kaffe är en viktig del av den finländska kulturen och finländarna är världsmästare på kaffedrickning – ingenstans dricks det så mycket kaffe som hos oss. Finländarna dricker i medeltal tre koppar kaffe per dag. På ett år blir det tio kilo, alltså tjugo paket kaffe per person. Det är mycket. Som jämförelse kan man ta Frankrike och Italien som anses vara stora kaffekonsumenter – där dricker man över hälften mindre kaffe än

→

Arabica och robusta är de två vanligaste kaffesorterna. I Finland används mest arabica, som har en mjukare smak och är mer krävande att odla.

Benjamin Andberg väger upp kaffeböner för rostning i 25 kilos satser. Mörkt kaffe rostar i cirka 11-14 minuter.

i Finland.

Finländarna är också överlägsna i fråga om kaffekvaliteten. Medan man i övriga världen huvudsakligen dricker mörkrostat kaffe föredrar finländarna ljusrostat.

”Ljusrostat kaffe har högre kvalitet, eftersom framställningsprocessen kräver rent vatten och de allra bästa kaffesorterna. I ljusrostat kaffe märks det genast på smaken om kaffet inte är av god kvalitet. Kaffesmaken framträder också bättre när kaffet är ljusrostat”, säger rostaren **Sampo Latvakangas** på Paulig Kulma.

I Finland har efterfrågan på

mörkrostat kaffe varit på uppgång ända sedan början av 2000-talet. Ändå är tre av fyra koppar fortfarande ljusrostade. Det handlar om smakpreferenser, men det rena och mjuka vattnet i Finland har också betydelse. Aromen i ljusrostat kaffe frigörs bra i mjukt vatten och kommer därför bättre till sin rätt. Egentligen är Finland föregångare i fråga om kaffetrender – ute i världen är ljusrostat kaffe nu en stark trend.

KAFFE LIKA INTRESSANT SOM VIN

Finländarna dricker kaffe framför allt hemma och på jobbet, men allt oftare också på kafé. När kaféked-

jorna började sprida sig i Finland på 1990-talet, satsade kaféerna mer på kaffebrödet och andra kringprodukter än på själva kaffet. Då var det högsta mode att hålla smaksirap i kaffet.

På 2000-talet började man öppna kaféer där själva kaffet var huvudsaken. Samtidigt började antalet små kafferosterier öka.

När grundaren av Helsingfors Kafferosteri **Benjamin Andberg** började planera att starta ett eget rosteri i början av årtusendet kunde de små rosterierna i Finland räknas på ena handens fingrar. Nu är de redan över tio. →

KAFFEFAKTA

FINLÄNDARNA DRICKER I MEDEL TAL TRE KOPPAR KAFFE PER DAG.

NÄSTAN VARANNAN KOPP SOM DRICKS I FINLAND ÄR JUHLA MOKKA.

KAFFE VÄXER I DET SÅ KALLADE KAFFEBÄLTET SOM LIGGER MELLAN STENBOCKENS OCH KRÄFTANS VÄNDKRETS.

TILL FINLAND KOMMER STÖRSTA DELEN AV KAFFET FRÅN:

BRASILLEN

COLOMBIA

A man with a beard and mustache, wearing a blue denim shirt and brown leather apron, sits on a stack of large burlap sacks in a coffee roastery. In the background, there is a large industrial coffee roaster and other sacks. A green circle with white text is in the upper right, and a white arrow points from a sack in the lower right towards the text below it.

"I ljusröstat kaffe märks det genast på smaken om kaffet inte är av god kvalitet."

Det finns 20 miljoner kaffeodlare i världen. Största delen av kaffet odlas på små plantager på mindre än en hektar.

Benjamin Andberg grundade Helsingfors Kafferosteri 2011. Hans intresse för kaffe väcktes redan som 12-åring, inspirerad av sin farfar.

BÄTTRE KAFFE HEMMA

Finländarna dricker helst bryggkaffe. De elektriska kaffebryggarna började bli standardutrustning i finländarnas kök på 1970-talet. Bara en liten grupp finländare brygger sitt kaffe hemma i en presskanna, kapselmaskin, en traditionell kaffepanna eller genom att brygga för hand.

I Finland säljs största delen av kaffet färdigmalet, men att mala bönorna hemma är en växande trend.

”Att köpa hela bönor är en bra vana. Malet kaffe börjar smaka häskket redan efter en vecka. Hela bönor håller längre”, säger Sampo Latvakangas på Paulig Kulma.

För att förlänga hållbarheten lönar det sig att förvara kaffet i kylan eller frysen, tipsar Latvakangas. Det viktigaste är att förvara kaffet i originalförpackningen i en så tätslutande kaffeburk som möjligt, så att det inte blir förstört av syre och lukter.

Förutom att kaffet ska vara färskt är det också viktigt att dosera kaffet rätt.

”Det ska vara ett struket mått per kopp. Om man tycker om starkt kaffe är den rätta lösningen inte att öka doseringen av ljusrostat kaffe utan att byta kaffesort. Mäter man upp för mycket kaffe blir bryggningen ojämn och slutresultatet bittert”, förklarar Latvakangas.

Man ska inte heller förstöra kaffet med smutsig bryggingsutrustning. Kaffekannen och filtret i kaffebryggaren borde diskas med handdiskmedel efter varje bryggning. Använd inte kaffekannen för att hålla vatten i kaffebryggaren, eftersom kaffefett som lossnar från kannan bränns fast i rören med försämrade smak som följd.

Kaffefett som blivit kvar i rören kan avlägsnas med varm sodalösning: blanda ut 3 msk matsoda i 1 liter vatten.

”Låt kaffebryggaren brygga tills halva behållaren är tom, stäng av apparaten och låt verka i 30 minuter. Starta sedan kaffebryggaren på nytt. Brygg 2–3 kannor med bara rent vatten efteråt”, råder Latvakangas.

Det är också bra att då och då rengöra kaffebryggaren med avkalkningsmedel som finns att köpa i matbutikerna. Kalkavlagringar på värmeelementet försämrar upphettningen av vattnet och flödet i rören.

Kaffet blir bittert om vattnet inte har rätt temperatur. Kaffebryggaren Wilfa Svart Presisjon håller optimal 94-gradig temperatur ända till sista droppen. Den löstagbara vattenbehållaren kan fyllas direkt under kranen, så att man inte ens av misstag använder den flottiga kaffekannen för att fylla på vatten.

Bland kaffeentusiaster blir det allt populärare att brygga kaffe för hand. I den snygga kaffekannen Chemex placerar man filtret och kaffet i kannans mynning och håller sedan vattnet över. Alldeles enkelt är det ändå inte att brygga kaffe i en Chemex – vattnet ska hällas i en jämn inåtgående spiral på precis rätt sätt.

Aeropress är en mycket populär manuell kaffebryggare med vilken man i en handvändning brygger ett par koppar gott kaffe. Efter att kaffet fått dra pressar man med hjälp av kolven kaffet genom filtret och direkt i koppen.

En av dagens största kaffetrender bland baristas och andra kaffeentusiaster är att kaffe blivit en vetenskap. Man vill mäta bryggningsprocessen noggrant med tekniska hjälpmedel av olika slag. Vågen Acaia Pearl mäter kaffets vikt, bryggtid och flöde och sparar informationen i en app i mobilen.

obs!

Rostningsprocessen övervakas med hjälp av sinnen. "Temperaturen och tiden är inte allena avgörande, utan doften säger mest om rostningsfasen", berättar Benjamin Andberg.

Kort
kurs

EN VERKLIG FOLKDRYCK

Kaffet kom till Sverige-Finland i slutet av 1600-talet med fartygen. Från borgerskapet vid kusten spred sig kaffedrickandet över hela landet med sådan fart att det blev nödvändigt att bromsa spridningen genom hög beskattning och förbud. Ändå blev kaffet snabbt en verklig folkdryck.

Fram till början av 1900-talet köpte man kaffebönorna hela. Sedan rostade man dem i en brännare och malde dem själv i en kaffekvarn. År 1904 grundade Paulig Nordens första kafferosteri i Helsingfors och 1931 lanserades färdigmalet kaffe.

Förr var kaffet en dyrbar lyxvara. En sparsam husmor återanvände den gamla kaffesumpen flera gånger. Först när det kom gäster brukade man koka kaffe på ny sump.

Under krigsåren på 1940-talet ransonerades livsmedlen. Kaffet var länge helt borta från marknaden och i stället använde man surrogat, som framställdes genom att rosta säd och cikoria. Smaken påminde egentligen inte om kaffe, men utseendet och känslan i munnen var densamma.

"Under krigsåren bestod surrogatet till 25 procent av kaffe, men 1943 tog kaffet helt slut i Finland. Det var en glädjens dag när det första fartyget lastat med kaffe nådde Finland 1946. Den dyrbara lasten välkomnades i Åbo hamn av en stor publik, berättar Sampo Latvakangas på Paulig.

"Kaffe är en känsloladdad produkt."

Andberg tror att de små rosteriernas frammarsch har att göra med den allmänt ökade intresset för mat och dryck som är färsk, lokalproducerad och av hög kvalitet. Nu är folk intresserade av kaffe på samma sätt som av exempelvis vin eller öl.

"Kaffe är en känsloladdad produkt. Folk vill höra berättelser om kaffe och veta från hurdana förhållanden kaffet kommer. De vill stödja hållbart kaffe. Smakprofilerna på kaffe från olika länder väcker nu intresse – folk vill veta hur till exempel kenyanskt kaffe smakar. Folk har blivit mer villiga att prova på olika varianter av kaffe och testat gärna något annat än det gamla vanliga", säger Andberg.

KAFFERITUALERNA HÖR TILL DET FÖRGÅNGNA

Häll ut lite kaffe på fatet, ta en sockerbit mellan tänderna och sörpla. Så drack finlänarna, eller åtminstone arbetarklassen, kaffe ännu under krigsåren. Sedan dess har kaffevanorna förändrats. De små porslinskopporna har ersatts av rejäla muggar – nu föredrar man att

dricka länge ur en stor mugg än att ideligen fylla på koppen.

Samtidigt har många kaffedrickningsritualer försvunnit. Förr kunde det hända att gästerna satt och rullade tummarna för att visa att de inte skulle tacka nej till en kopp kaffe. Hur många koppar kaffe gästerna bjuds på säger inte hellre längre någonting om värdfolkets gästfrihet och sociala ställning, så som tidigare.

Kaffedrickandet behöver inte heller längre ske på en viss plats, utan kaffet följer med på vägen. Take away-kaffekulturen har kommit för att stanna.

På kafé beställer finlänarna allt oftare en espressobaserad kaffedryck, även om bryggkaffe med mjölk fortfarande är förstahandsvalet. Bara var tredje kaffeportion dricks svart. Särskilt i städerna har många konsumenter som vill göra hållbara val börjat byta ut mjölken i kaffet mot en vegetabilisk mjölkdryck, till exempel havremjölk.

"Numera är det bara äldre människor som vill ha socker i kaffet. Bara omkring 10 procent lägger socker i sitt kaffe", säger Latvakangas. ■

BALANS I SÖDERVIK

I Södervik i Helsingfors finns Nordens största energisystem som kombinerar ett solkraftverk, ett ellager och en laddstation för elbilar. Systemet balanserar toppar i energiproduktionen och -förbrukningen och bidrar till att stödja boendet och livet.

Foto Katri Tamminen och Roope Permanto

TVÄVÄGSLADDNING

Bredvid Söderviks solkraftverk finns också Finlands första V2G-laddstation med tvåvägsladdning för elbilar. Den nya generationens laddstation ger bland annat möjlighet till flexibel reglering av laddningseffekten.

V2G (vehicle-to-grid) ger möjlighet att inte bara ladda sin elbil utan också använda bilen som ellager och delta i regleringen av elsystemet.

ELLAGER I BEREDSKAP

Det nätanslutna ellagret som samlar upp solenergi är ett av Nordens största och kan fungera som en snabb och tillfälligt energikälla. Ellagret bidrar till att förebygga störningar i elnätet. Under dagen stöds nätet med en elmängd motsvarande cirka 1 000–2 000 kWh.

EN SPECIELL PLATS

SPALTEN PRESENTERAR HELENS ENERGI-
PRODUKTION OCH DISTRIBUTIONSNÄT
UR ETT ANNORLUNDA PERSPEKTIV

MER SOLENERGI

Söderviks solkraftverk togs i drift 2015. I april 2018 togs en ny solvägg med 84 paneler i bruk på kraftverket. Vem som helst kan boka en egen panel i solkraftverket och på så sätt understödja förnybar energi. Panelbokningskonceptet som lanserades av Helen har nu spritt sig till andra delar av landet.

VÄGGEN **SOLPANELER**
84 ST
EFFEKT 24 KWP

TAKET **SOLPANELER**
1 194 ST
EFFEKT 340 KWP

Riku och Tunna har spelat in
Madventures i omkring 50 länder.
Under sina över tusen resdagar
reste de över en miljon kilometer.

MEDIEPERSON OCH ANSVARSTAGARE

Riku Rantala är en person som syns, hörs och känns. Han har en rapp tunga och vågar stå för sina åsikter.

Text Tarja Västilä Foto Roope Permanto

Mångkonstnären **Riku Rantala** kommer skyndande från studion, där han har läst in sitt nya verk som ljudbok. Rantas och **Tunna Milonoffs** *Selviytymisopas* som först kom ut som ljudbok och sedan som jättepocket ser ut som duon: ett kritiskt paket av kunskap, tankar och praktisk handling.

”Vi diskuterade med experter om hur världen förändras och hur vi ska överleva förändringen. Ett tungt ämne i humoristisk form”, lyder författarens egen beskrivning.

Handboken för dem som vill rädda världen är redan den tionde faktabok som Rantala varit med om att skriva. Lika många är också de Gyllene Venla-prisen, men bara åtta av dem står tillsammans på en pelare på GimmeYaWallet Productions Oy:s kontor.

”En står i fönstret och en annan i **Sami Yaffas** hem på Mallorca”, avslöjar Riku.

Produktionsbolaget som ägs av Rantala, Milonoff och **Elise Pietarila** har skapat serierna *Madventures*, *Docventures*, *Mad Cook Show* och *Sami Yaffa – Sound Tracker*.

”Eftersom mediebranschen är inne i en kraftig omvälvning har vi blivit tvungna att lära oss allt som har med branschen att göra: tv, radio, böcker, föreläsningar för allmänheten och sociala medier. Det

har varit till stor hjälp så att vi har kunnat hänga med i tiden.”

PÅ MED ARBETSHANDSKARNA

Arbetslöshetskassan för företagare i Finland arrangerade nyligen en tävling där man sökte den våghalsigaste företagaren. Priset gick till GimmeYaWallet, vars nyaste projekt då var nätverket *Startup Refugees*.

Nätverket kom till i samband med vågen av invandrare och syftet var att stödja asylsökande i att få jobb och bli företagare.

”Vi tänkte att folk som kommer hit skulle kunna skapa sig en utkomst med stöd

”Varken klappa invandrarna på huvudet eller slå dem på käften”

från företagarna. Den enkla och simpla idén var att varken klappa invandrarna på huvudet eller slå dem på käften utan erbjuda dem arbetshandskar. Tanken var också att förebygga utslagning och radikaliserings.”

Man har lyckats i sitt syfte: hundratals arbetstillfällen har skapats med hjälp av nätverket. Rantala och hans partners har

stigit åt sidan, men startupen har spritt sig till andra delar av landet och är också på väg ut i Europa.

VEGETARISKT OCH TESTIKLAR

För Rantala ter det sig naturligt att stå upp för de svagare, vilket också har kommit fram i *Madventures*. Som liten grabb bodde Riku med sin familj i Indien och Pakistan där hans far var på FN-kommendering som officer. Redan då gav han i smyg bort sin veckopeng till gatubarn.

Ansvarskänslan är en del av Rantas värderingar. Vegetarisk mat hör till vardagen i familjen: också nu står en hemlagad makaronilåda med sojakross i kylen och väntar.

”Jag äter kött i viss mån, men redan i fem års tid har jag varit köttfri hela oktober. Redan att minska på köttkonsumtionen gör skillnad, mänskligheten är på väg i den riktningen.”

Det första året fick Rikus och Tunnas exempel över 30 000 personer att avstå från kött i en månads tid.

Vad gäller *Madventures*-andan konkretiseras den också här hemma i Finland.

”Vi fick en bässe i somras och jag slaktade den själv på hösten. Vi garvade skinnet och åt upp alla delar av kroppen: till och med barnen gillade Klippiga bergens ostron, alltså testiklarna, som såg ut som fiskpinar.” →

VEM? Journalisten, producenten och faktaboksförfattaren Riku Rantala, 44, är känd framför allt för tv-programmen *Madventures*, *Docventures* och *Mad Cook Show*. Han har studerat informationsvetenskap vid Tammerfors universitet. Till familjen hör hustru och tre söner. Fritidsintressen är uthållighet, läsning och att stötta pojkarnas sportaktiviteter.

"Vi fick en bässe i somras och jag slaktade den själv på hösten."

Rikus energitips:

Hemma har vi en ackumulerande eldstad som spar el, på sommarstället har vi solpaneler.

VIND, SOL, BIODIESEL

Klimatförändringen innebär enligt Rantala att allt förändras.

"Mänskligheten har redan i ett sekel girigt öppnat luckorna i de yttersta tider- nas adventskalender. I den sista luckan finns inte choklad utan massutrotning av organismer, klimatflyktingar och matpro- duktion som förstörts av väderfenomen. Det är bråttom."

På attityd- och värde finns det mest att göra. Varje liten handling gör skillnad.

"Ingen hade kunnat föreställa sig att Berlinmuren faller, men enskilda människor gjorde och beslutade annat. Otroliga saker händer bara attityden är rätt."

Även om Finland är med i klimattalkon får vi inte helt fulla poäng.

"Skog avverkas, kolsänkorna minskar och växthusgaserna ökar. I Finland fattar vi kortsiktiga beslut."

Familjen Rantala bor i ett parhus som värms med vindkraft. Huset har också en luftvärmepump.

"I vår typiska barnfamiljsvardag brum- mar tvättmaskinen och torktumlaren på och energi förbrukas. Vi har en ackumu- lerande eldstad som sparar el, men förstås ger den också upphov till utsläpp av små partiklar."

På sommarstället har vi i ett års tid haft ett solkraftverk, som har gett tillräckligt med ström till alla apparater. Spisen och kylskåpet fungerar med gas. En annan ap- parat som visat sig bra är en biodieselvär- mare som kan startas på distans. Då har vi också på vintern en varm stuga som väntar på oss i skärgården utanför Fredrikshamn och Kotka.

MYCKET PÅ GÅNG

Rantala, som inledde sin karriär som kri- minalreporter, mötte "the man himself" i Keisari Aarnio Talk Show. Cirkeln slöt

sig, eftersom Riku i tiden intervjuade **Jari Aarnio** när denne tillträdde sin tjänst.

GimmeYaWallet är producent för det nya diskussionsprogrammet Heikelä Syndrooma och en fortsättning på Ina <3 porno, där man i stället för porr synar Finland.

För dem som väntar på nya avsnitt av Madventures säger Rantala – tills vidare – nej tack.

"Det skulle vara fanflykt att ge sig ut på äventyr när man har 3-, 6- och 8-åriga barn som stannar kvar i hemlandet. Om vi reser ut i världen ska familjen vara med." ■

1974 Familjen

Rantalas första barn föds i Fredriks- hamn, där familjen bor på grund av jobbet.

1980 Familjen flyttar igen. Tre- barnsfamiljen åker till Indien och Pakistan för ett år. Riku börjar i engelsk skola, Burn Hall School i Kashmir.

2002-2009 Serien Madventures görs i 50 avsnitt. De sista tio säljs till Travel Channel i USA, Fiver i England och till 200 länder via National Geographic.

2013-18 Serien Docven- tures ger upphov till dokumentärfilmklubbar runt om i landet.

1977 Familjen flyttar till Kronohagen i Helsingfors, till ett flervåningshus som ägs av armén.

1991 Riku och Tunna Milonoff träf- fas under gymnasietiden i Ressun lukio, sedan börjar Riku studera till journalist medan Tunna får jobb i filmbranschen.

2012 Informations- spridningens statspris

2018 Ljuddböcker revolutionerar bok- världen, därför kommer Selviytymisopas först ut som ljudbok.

Mikko Ravantti spelade Jussi Roima i Teatteri Kultsas pjäs Vuokravaimo hösten 2018.

VI PRUTAR INTE PÅ SÄKERHETEN

Elmontören Mikko Ravantti håller "Den Gamla Damen" nöjd.

Text Kati Särkelä | Foto Roope Permanto och Teatteri Kultsa

JAG FICK JOBB PÅ HELSINGFORS ENERGIS transformator-distrikt över vintern 1983, och på den vägen är det. Jag var elmontör på Sundholmens kraftverk ett tjugotal år och nu har jag varit på Hanaholmen i ett år.

Förutom jobb har Helen också erbjudit utbildning under årens lopp. Jag har bland annat avlagt en mångsysslarutbildning, som bland annat innehöll mekaniskt arbete så som svetsning och maskininstallation. Det är kunskaper som jag har haft nytta av vid sidan om elarbetet.

Hanaholmens kraftverk har många år på nacken men fungerar bra, bara man sköter det noga och håller det i skick. Jag brukar säga att jag bidrar till att hålla anläggningen eller "Den Gamla Damen" nöjd. På Hanaholmen finns det tre elmontörer förutom mig och här finns mycket att göra.

ARBETET HANDLAR OM underhåll och service av olika slag, vanligen får jag veta på morgonen var jag behövs i dag. Jag går ganska många steg under arbetsdagen – här finns flera byggnader och många olika arbetsuppgifter att utföra. Ibland jobbar jag utomhus, ibland till exempel i pannhallen där det kan vara kring 40 grader varmt; då gäller det att komma ihåg att dricka tillräckligt.

Elarbetena inom industrin är annorlunda än i byggbranschen, därför har jag också trivts här. Arbetet är mångsidigt, det handlar inte bara om att dra kablar. Förstås måste man vara noggrann när man håller på med elarbeten: det är fråga om stora maskiner med hög spänning. Arbetet får inte bli slentrian, då kan man bli blind för riskfaktorer. Man måste hela tiden vara på alerten, i synnerhet när kraftverket är i gång 24/7 under vintern. Andra riskfaktorer på kraftverket förutom spänningen är farliga kemikalier, tryck samt het vattenånga.

ARBETARSKYDDET ÄR NÅGOT, som Helen inte prutar på, och det är bra. Arbetet planeras och utförs omsorgsfullt, och personalen har stark motivation. Alla följer säkerhetsinstruktionerna och det är självklart att använda skyddsutrustning. Det handlar ju om ens egen säkerhet. I pannhallen ger kolet och askan upphov till damm som sprider sig överallt. Dammets problem och därför behöver man ha andningsskydd. För både arbetsgivaren och personalen är mentaliteten: "Kom på jobb frisk – gå hem frisk."

EN STOR DEL AV MIN FRITID tillbringar jag på teatern, jag har spelat teater i omkring 16 år. Jag har varit med i Harrastajateatteri Kultsa i sju år och ungefär varannan sommar är jag med i någon sommarteater. I fjol var jag med i Här under polstjärnan som gick på Vantaan Näyttämö. Under höstsäsongen går pjäsen Vuokravaimo på Teatteri Kultsa, på våren är det igen dags för en ny premiär.

Jag brukar skämta med arbetskompisarna att jag får bra inspiration av dem när jag skapar mina rollfigurer. Dom som jobbar här är lite konstiga, fast på ett bra sätt. ■

Hanaholmens kraftverk

- Producerar el och fjärrvärme i samma process
- Bränslen: stenkol och träpellets
- Helen förbereder sig för att lägga ned kraftverket före utgången av 2024.

HÅLL ELVÄRMEKOSTNADERNA NERE MED AUTOMATION

Familjen Torstensson i Jyväskylä ville höja boendekomforten och investerade i ett automationssystem som styr eluppvärmningen. Förutom en behaglig rumstemperatur fick de också ner sina värmekostnader med cirka 30 procent.

Text Tuomas I. Lehtonen | Foto Tommi Anttonen

Solen är på väg ner. Den råkalla höstkvällen kryper in under kragen utan att be om lov och får en att dra upp blyxlåset ända till hakan. De mörknande kvällarna och sjunkande temperaturerna stör emellertid inte fyrapersonersfamiljen **Heli** och **Juha Torstensson** i Palokka i Jyväskylä. Man märker det redan på herr Hoponen, familjens beagle, som belåtet kommer lufsande till dörren.

Det gediget byggda enfamiljshuset med tegelfasad från 2008 håller kylan ute. Styrsystemet för elvärmen som familjen skaffade för ett år sedan ser till att inomhusklimatet hålls på önskad nivå. Bara för ett drygt år sedan var Juha Torstensson tvungen att hålla koll på väderprognoserna och gå runt i huset och ställa termostaterna i varje rum.

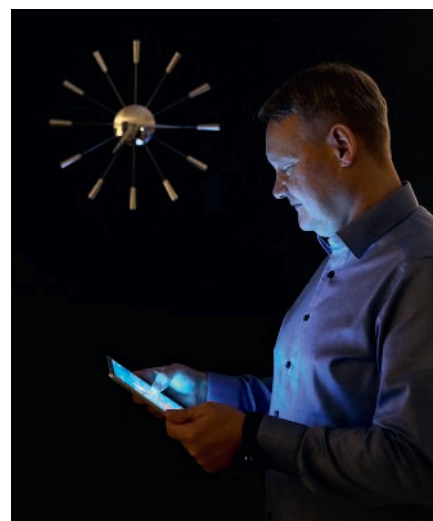
”Vårt hus värmdes tidigare med nattström och rumstemperaturerna varierade med tidpunkten på dygnet. På kvällarna var det svalt och på morgnarna onödigt varmt.”

Juha som jobbar i energibranschen började för ett par år sedan fundera på om man skulle kunna förbättra boendekomforten i huset med hjälp av automation. Familjens minsting var då omkring ett år och tultade omkring i hela huset, och därför fanns det behov av jämn och skön golvvärme. Och visst hade ju far i huset annat att göra på kvällarna än att skruva på termostaterna.

Efter att ha kollat runt på nätet hittade Juha styrsystemet OptiWatti, som är särskilt framtaget för eluppvärmda hus. Informationen på webbplatsen och diskussionerna med företagets representant övertygade honom. En rekommendation från en bekant fick honom att fatta det slutliga beslutet.

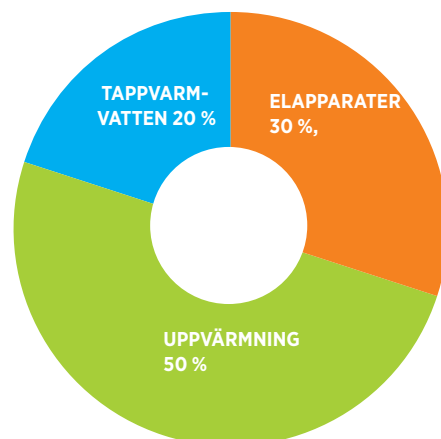
TEMPERATUREN REGLERAS VIA SURFPLATTAN

Det nya automationssystemet installerades för ett år sedan i familjen Torstenssons 190 kvadratmeters hus. Förutom uppvärmningen anslöts också varmvattenberedaren på 300 liter till automationen. Torstensson minns att det tog

”Jag har kommit lätt undan. Ibland glömmar jag helt bort att jag har ett uppvärmningssystem”, Juha Torstensson berättar.

ENERGIFÖRBRUKNINGENS FÖRDELNING I ETT HUS MED ELVÄRME

”Vår värmeförbrukning har minskat med cirka 30 procent.”

Torstenssons skaffade ett hemautomationssystem för att höja boendekomforten. Att värmeförbrukningen minskade betydligt kom som en välkommen bonus på köpet.

Golvvärmén i vistelserummen hos familjen Torstensson är uppdelad i flera värmekretsar. Varje krets har en egen termostat och temperaturgivare. Då kan temperaturförhållandena regleras noggrant.

Systemet OptiWatti styrs med en mobilapp. Temperaturen kan regleras separat för varje rum. Centralenheten förmedlar temperaturinställningarna trådlöst från surfplattan till termostaterna.

Lagom temperatur i varje rum.

”Nu är rumstemperaturen behagligt jämn alla tider på dygnet.”

en dag för montören att installera systemet. I leveransen ingick 14 fjärrstyrda termostater, 14 temperaturgivare och en centralenhet som anslöts till husets elsystem och till internet. Torstensson laddade själv ned den app som behövdes för systemet i appbutiken. Alla delar av systemet kommunicerar trådlöst med varandra.

Vid ibruktagandet ställde Torstensson in önskad temperatur i varje enskilt rum via appen på sin iPad. För bostadsrummen valde han 21 grader. Men när familjen är borta hemifrån sänks temperaturen till 19 grader. Det spar energi.

”Det tog en kväll att göra inställningarna och under de två följande veckorna gjorde jag små finjusteringar. Automationssystemet lärde sig snabbt känna igen vårt hus egenskaper och förutse väderomslag och hur värmebehovet påverkades när vi eldar i vår ackumulerande eldstad. Nu är rumstemperaturen behagligt jämn alla tider på dygnet och jag kommer betydligt lättare undan. Ibland glömmar jag helt bort att jag har ett uppvärmningssystem”, skrattar Torstensson.

AUTOMATIONSSYSTEMET UTNYTTJAR BILLIGA TIMMAR

Torstenssons mål var framför allt att höja boendekomforten med hjälp av automationssystemet. Att energieffektiviteten blev betydligt bättre kom som en positiv överraskning.

”Tidigare hade jag lyckats få ner husets förbrukning av uppvärmningsenergi från 26 000 till 22 000

kilowattimmar. Därför trodde jag inte att automationssystemet skulle ge några större besparingar. Men jag hade fel. Vår värmeförbrukning har minskat med ytterligare 30 procent och samtidigt har boendekomforten blivit påtagligt bättre”, säger Juha Torstensson belåtet.

Orsaken till den betydande besparingen är samarbetet mellan automationssystemet och Helens elavtal Börسل Optimum, som Torstenssons har gått över till. Börspriset på el varierar timme för timme. Automationssystemet försöker använda el för uppvärmning och tappvarmvatten när elen är som billigast.

”Systemet optimerar automatiskt elanvändningen utan att vi behöver ägna saken en tanke. Visserligen läser jag ibland av intresse de förbrukningsrapporter som appen gör upp för varje enskild termostat, och går in på nätet för att kolla börspriserna på el.” ■

Termostaten och givardosan är ett arbetspar. Givaren meddelar rumstemperaturen till termostaten och termostaten reglerar uppvärmningseffekten efter behov.

AUTOMATION ÖKAR EFTERFRÅGE- FLEXIBILITETEN PÅ EL

När användningen av förnybara energiproduktionsformer så som sol- och vindkraft ökar kommer elproduktionskapaciteten att variera bland annat efter väderleken. Det här förutsätter efterfrågefleksibilitet hos hushållen, det vill säga att de kan reglera sin elförbrukning. Ett börselavtal med timprisättning och ett automationssystem som styr eluppvärmningens funktion erbjuder en lösning på detta.

Börsel är förmånligast när elproduktionen är som störst. Automationssystemet håller koll på börspriserna och använder el för radiator-, tak- och golvvärme samt för luftvärmepumpens behov när priserna är som lägst. På så sätt anpassar sig efterfrågan efter elproduktionsvolymerna. Elnätet kan också balanseras genom frekvensstyrning. I praktiken innebär det att eluppvärmningen i hushållet kortvarigt kopplas bort några gånger per år. Avbrottet är så kort att bostadens rumstemperatur inte påverkas. Däremot har frekvensstyrningen stor betydelse för den totala balansen i elnätet.

BÖRSEL OPTIMUM

- Ett börselavtal som riktar sig till elvärmekunder och som optimerar fördelarna med hemautomation.
- Via Optimumavtalet blir kunden en del av Helens virtuella kraftverk och smarta energisystem.
- Kunden betalar för elenergin enligt timpriserna på den nordiska elbörsen. Ingen marginal tillkommer.
- Ett Optimumavtal förutsätter att kunden använder styrsystemet OptiWatti.
- Smart styrning av uppvärmningen höjer boendekomforten, sänker värmekostnaderna med upp till 40 % och hjälper nätbolagen att balansera användningen av elnätet.

NU KOMMER ELBILARNA MED FART

Nu ökar elbilarna snabbt också i Finland, när priserna på nya elbilar kommer ner och laddstationerna blir fler.

Text Matti Remes | Foto Katri Tamminen

JUSSI YLINEN
innovatör
Helen Ab

Hos oss har det redan i årtal talats om att elbilarna kommer, men ändå har de varit sällsynta i trafiken jämfört med exempelvis övriga Norden. Nu börjar elbilarna sprida sig också i Finland. I januari–augusti inregistrerades 4 164 renodlade elbilar och laddhybrider, som också går på bensin och diesel. Ökningen från föregående år var 132 procent.

Det är en enorm ökning, låt vara att elbilarnas andel av den totala försäljningen fortfarande är liten.

Att främja eldriven trafik är en viktig metod för att minska utsläppen som bidrar till klimatförändringen. Därför har regeringen satt som mål att antalet elbilar i Finland ska vara minst 20 000 år 2020 och 250 000 år 2030.

Jussi Ylinen som är innovatör på Helen anser att målet är realistiskt.

”Som helhet motsvarar utvecklingen förväntningarna, och ligger rentav lite före jämfört med tidsplanen”, bedömer Ylinen.

LADDSTATIONERNA ÖKAR I RASK TAKT

Förutom personbilar håller fordonstillverkarna också på att ta fram eldrivna bussar och lastbilar. Tyngdpunkten i utvecklingsarbetet ligger dock klart på privatbilism.

Enligt Ylinen ökar elbilismen nu med fart. Nya elbilsmodeller lanseras hela tiden, och prisskillnaden minskar jämfört med motsvarande bilar med förbränningsmotor.

Bland finländarna ökar intresset när ett laddningsbart fordon dyker upp på granngården.

De nya elbilarna har också kortare laddningstid och längre räckvidd på en laddning.

”Dessutom blir det lättare att ladda bilarna. Framför allt har företagen haft

→

Bostadsbolag kan ansöka om bidrag från ARA för byggande av infrastruktur för laddningsnätverk.

fingret på tidens puls och bygger nu i rask takt fler laddstationer på arbetsplatser och på allmänna platser så som köpcentrum.

Enligt Teknologindustrierna fanns det vid utgången av juni 1 420 offentliga laddstationer. På ett år har de ökat med 86 procent.

Också bostadsbolag är intresserade av laddstationer, men iveren dämpas av frågor som gäller jämlik behandling av aktieägarna och fördelning av kostnaderna.

Här kommer den smarta laddningstekniken in. Med dess hjälp kan man exempelvis försäkra sig om att alla erbjuds laddningseffekt jämnt, om det finns fler än en som laddar sin elbil. Den som laddar sin bil kan också identifieras, så att kostnaderna kan hänföras direkt till användaren enligt den faktiska användningen.

Ylinen tror att attityderna kommer att förändras när elbilarna blir vanligare. Det underlättar beslutsfattandet i bostadsbolagen.

”Nog var det ju också jobbigt att få bredbandsförbindelse i husen, när aktieägarna måste ge sitt samtycke. Nu rekommenderar Fastighetsförbundet att också frågan om elbilar tas upp på bolagsstämman. På motsvarande sätt kommer beslutsfattandet om laddningsstationer att förändras när de blir vanligare”, bedömer Ylinen.

Staten beviljar stöd till företag för byggande av offentliga laddstationer. Bostads-

bolag kan ansöka om bidrag från Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet ARA för byggande av infrastruktur för laddningsnätverk. Bidraget täcker högst 35 procent av de faktiska kostnaderna för byggandet av infrastrukturen.

Elbilismen främjas också genom ett anskaffningsstöd på 2 000 euro för en renodlad elbil, om bilens pris är under 50 000 euro.

FÖR ALL SLAGS KÖRNING

Enligt Ylinen är många bilister intresserade av att skaffa elbil, men är oroliga för den begränsade räckvidden och för att laddningen tar tid.

Med dagens bilmodeller kan man normalt köra 200–300 kilometer på en laddning, vissa modeller klarar över 500 kilometer.

”Elbilar passar bra för all slags körning. Man kan till exempel ladda bilen hemma under natten”, säger Ylinen.

Det har gjorts en undersökning vid Tammerfors tekniska universitet, enligt vilken 85–90 procent av resorna skulle kunna företas med elbil redan med de bilmodeller och de laddstationer som finns i dag.

”Också här förändras människornas tänkesätt och beteendemönster. När man väl börjar använda elbil märker man att det går att ladda den varje gång man stannar,

och då kommer den maximala räckvidden sannolikt inte längre att betonas lika mycket. Men förstås är det väsentligt att laddningsnätverket utvecklas.”

Prismässigt är elbilarna redan konkurrenskraftiga jämfört med bilar som drivs med andra bränslen, särskilt när man beaktar att elbilarna har betydligt lägre driftskostnader.

”Enligt prognoserna får man år 2025 redan en renodlad elbil billigare än en motsvarande bil med förbränningsmotor.”

Elbilismen främjas också av att leasingpaket och sam användning förändrar modellen för bilägande.

VIKTIG ROLL I KAMPEN MOT KLIMATFÖRÄNDRINGEN

Övergången till eldriven trafik har också en viktig roll i kampen mot klimatförändringen. Finland har som mål att bli kolneutralt fram till 2045. Då skulle vi inte ge upphov till mer kolutsläpp än vi kan binda exempelvis i skogarna.

Enligt en arbetsgrupp som leds av Kommunikationsministeriet kan utsläppen från trafiken framför allt minskas genom övergång till elbilar.

”Även om miljön belastas lite mer vid tillverkningen av elbilar, kompenseras det här i praktiken redan i början av bilens livscykel. Med elbilar är det möjligt att nå utsläppsfria resor och transporter. Elbilen ger inte heller upphov till lokala utsläpp, vilket är viktigt för luftkvaliteten i städerna”, konstaterar Ylinen. ■

FINLANDS TILLVÄXTMÅL

Antal elbilar (läget i juni 2018)

- Elbilar: 11 384 st.
- Renodlade elbilar: 1 875 st.
- Laddhybrider: 9 509 st.

**MÅL FÖR ANTALET
ELBILAR**
ÅR 2020: 20 000 ST.
ÅR 2030: 250 000 ST.

Antalet offentliga laddstationer borde vara minst

- 2 000 år 2020
- 25 000 år 2030

VÄRME TILL LAPPLAND

Energi flödar norrut. Oula Kittis hus i Utsjoki värms med el från Helen.

Text Tarja Västilä | Foto Antero Isola

När det börjar bli höst i söder har norra Finland redan fått sin första snö.

”I Utsjoki är det fem grader kallt. I mitten av oktober när jag har födelsedag är vi oftast mitt i den värsta menförestiden”, berättar **Oula Kitti**.

I Lappland är folk vana vid snö, den ligger kvar ända in i maj. Kitti bor halva året i Rovaniemi och halva i Utsjoki, där han har sitt arbete och sitt barndomshem.

EL I VÄRMEELEMENTEN, VED I SPISEN

På samma gård i Utsjoki står två vinterbonade hus.

”Stockhuset byggdes för nästan 30 år sedan och det andra huset tio år senare. Pojkarna bodde i tiden i det nyare huset”, säger Kitti.

Årsförbrukningen av el är cirka 10 000 kWh, varav största delen går till uppvärmning. När husen inte är bebodda håller man underhållsvärme i dem med

hjälp av värmeelementen.

”Eldstaden ger också värme, och i det ena huset finns en vedspis. Bastun är vedeldad, men tvättrummet har golvvärme.

Kitti beskriver sig själv som en helt vanlig elkonsument. Han använder energi efter behov: elutrustningen i hemmet består av spis, mikrovågsugn, kyl, frys och tvättmaskin samt varmvattenberedare. En luftvärmepump finns i planerna.

Kitti är en av energibolaget Helens nordligaste kunder. Han blev Helens kund för ett och ett halvt år sedan.

”När jag jämförde priser var Helen billigast. När de sedan ringde från bolaget förlängde jag avtalet. Jag litade på att jag får förmånlig vattenkraft också i fortsättningen.”

Enligt Kitti finns det inga stora skillnader i elpriserna, men ofta är det priset som avgör valet av energibolag. Att jämföra priser är enkelt och därför tänker Kitti göra det också i framtiden.

YTTERLIGHETERNAS UTSJOKI

Senaste vinter uppmättes köldrekordet på -37,1 grader i Utsjoki-Kevo. På samma ort skrevs också värmehistoria: i juli uppmättes +33,4 grader.

”På sommaren skulle man få energi från solpaneler, men sedan när man skulle behöva energi så lyser inte solen i norr. De närmaste vindkraftverken finns i Norge, där det byggs hundra nya möllor.”

Att ha elbil är inte att tänka på, eftersom avstånden är långa. Från Rovaniemi till Utsjoki är det närmare 500 kilometer och redan från hemmet i Piesjoki till kommunens centrum är det nästan 90 kilometer. Enligt Kitti kan elbilar ändå vara ett alternativ i städerna.

I höst ska Kitti ännu ut på jakt. Det finns lov för tre älgar och hittills är bara två fällda. På vårvintrarna jobbar Kitti med renskötsel.

”Jag bor i Tana älvdal och därför tillbringar jag somrarna med att fiska. När man lever mitt i naturen ska man utnyttja det.”

Tips på nätet!

Läs mer om Helens mest avlägsna kund på helen.fi.

HJORTRONKRÄM À LA MIDNATTSSOL

3 käsar hjortron (ca 5 dl)
1 liter vatten
1,5 dl hartorns-äppelsaft
1,5 dl socker
5 msk potatismjöl

ANNI I SODANKYLÄ
ILLUSTRATION PETRA ANTILA

Koka upp vatten och socker. Rör omsorgsfullt ut potatismjölet i en liten skvätt vatten. Rör om på nytt efter en liten stund och håll blandningen i den heta sockerlagen. Låt krämen få ett uppkok och tillsätt saft och bär. Ta kastrullen av plattan när krämen börjar tjockna.

Servera med vispad grädde eller vaniljsås.

